

Registratie van tulpen en andere bol- en knolgewassen met of zonder kwekersrecht in Nederland

Voor het verhandelen van uw rassen is registratie belangrijk. Door registratie legt u de identiteit van uw ras vast. Als u uw ras daarnaast wilt beschermen tegen ongewenste vermeerdering, kunt u kwekersrecht (een intellectueel eigendomsrecht) aanvragen. Het kwekersrecht regelt de wettelijke bescherming en combineert dat met registratie. Kwekersrecht geeft u het alleenrecht op de exploitatie van uw ras.

In dit artikel behandelen we de verschillende vormen van registratie voor de Nederlandse bloembollensector en besteden we vooral aandacht aan een paar minder bekende en lastige begrippen. In de praktijk blijken met name de begrippen registratie, kwekersrecht, algemene bekendheid, onderscheidbaarheid, uniformiteit en nieuwigheid niet altijd helder te zijn voor aanvragers en gebruikers van rassen. Dit kan leiden tot misverstanden en teleurstellingen. In dit artikel zetten we deze zes begrippen op een rijtje.

Registratie algemeen

Hieronder volgt een overzicht van de stappen naar registratie. Daarna gaan we dieper in op de verschillende vormen van registratie.

- In de meeste gevallen wordt een ras dat wordt aangemeld voor registratie opgeplant op een tuin, in een kas of er wordt levend plantmateriaal ingeleverd.
NB: Er is één vorm waar verwijzing naar een bestaande rasbeschrijving voldoende is (registratie bol als vaste plant).
- Vervolgens wordt het ras vergeleken met andere soortgelijke rassen, beoordeeld en beschreven in een rasbeschrijving. De werkwijze in deze stap verschilt per registratievorm.
- Indien uit deze vergelijking blijkt dat het aangemelde ras verschilt van alle al bestaande soortgelijke rassen, dan wordt het aangemelde ras geregistreerd.
NB: indien het ras niet verschilt van een al bestaand ras dan wordt de inschrijving geweigerd.
- Bij een positieve rapportage wordt de goedgekeurde naam gekoppeld aan de beschrijving; hiermee is de identiteit vastgelegd.
- Deze identiteit wordt opgenomen in een algemeen verkrijgbare (digitale) publicatie en opgenomen in een register.
- Om de handel te faciliteren krijgt het ras een handelscode (Edibulb, VBNE, Varb). Deze codes worden gebruikt bij o.a. export en verhandeling.

De meest bekende registratievormen in tulpen en andere bol- en knolgewassen zijn: KAVB-registratie, Floricode-registratie, opname in het Nederlands rassenregister van de Raad voor plantenrassen en opname in het Europese register van het CPVO.

In de overzichtstabel (zie kader) vindt u de belangrijkste kenmerken van deze verschillende registratievormen op een rij. Op basis van wat u wilt met uw ras zijn de verschillende routes aangegeven.

Wat wilt u? >>>	Mijn ras als vaste plant verhandelen	Mijn ras als snijbloem of potplant verhandelen	Mijn ras als droge bol verhandelen	Mijn ras kwekers-rechtelijk beschermen in NL	Mijn ras kwekers-rechtelijk beschermen in de EU
Aanvragen bij:	Naktuinbouw	Floricode	KAVB	Rvp	CPVO
Monster inleveren:	Nee	Ja, bloeiend	Ja, voor verdere opkweek	Ja, voor verdere opkweek	Ja, voor verdere opkweek
DUS-onderzoek volgens:	NVT: verwijzen naar bestaande rasbeschrijving is voldoende	Richtlijnen Floricode	Richtlijnen KAVB	Internationale richtlijnen UPOV/CPVO	Internationale richtlijnen UPOV/CPVO
Nieuwheid vereist:	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
Controle naamgeving:	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Alles akkoord, dan opname in:	Register 'Naamlijst van vaste planten' en handelsplatform Varb	Register Floricode/ Plantscope en bloemenveiling VBN	Register KAVB en Edibulb/ BKD-register	Nederlands Rassenregister Nederlands kwekersrecht	Europees Rassenregister, Europees kwekersrecht

Tabel 1. Overzicht (vereenvoudigd) van de meest gangbare registratievormen voor tulpen en andere bol- en knolgewassen. Zie uitleg verderop in de tekst.

Om de verschillende registratievormen goed duidelijk te maken, leggen wij hieronder eerst de termen algemene bekendheid, onderscheidbaarheid, uniformiteit en nieuwheid uit.

Omdat dit artikel over de registratie van bolgewassen in Nederland gaat, wordt de registratie bij de Royal Horticultural Society (RHS) en andere buitenlandse Registratie-Autoriteiten (ICRA's) buiten dit artikel gelaten.

Algemene bekendheid (common knowledge)

Door de registratie is de identiteit van een ras vastgelegd, of te wel: het ras 'bestaat'. In juridische termen heet dat: 'het ras is algemeen bekend geworden'. Vaak wordt voor algemene bekendheid de Engelse term 'common knowledge' gebruikt.

Een ras kan verder algemene bekendheid krijgen door:

1. Verhandeling van teeltmateriaal of geoogst materiaal. *NB: dit levert weliswaar algemene bekendheid op, maar kan ook verlies van nieuwheid betekenen.* Hierover straks meer.
2. De publicatie van een gedetailleerde (digitale) rasbeschrijving.
3. Een aanvraag voor kwekersrecht of voor registratie in een officieel register, mits deze aanvraag leidt tot registratie!
4. Aanwezigheid van levend plantmateriaal in een openbaar toegankelijke rassencollectie.
5. De tentoonstelling van het ras op een officiële tentoonstelling (onder voorwaarden).

Algemene bekendheid treedt in werking vanaf de registratiedatum of als voldaan wordt aan één van de vijf punten hierboven. Algemene bekendheid wordt niet beperkt door landsgrenzen of geografische grenzen.

Technisch DUS-onderzoek (onderscheidbaarheid, uniformiteit, stabiliteit)

Naktuinbouw doet het DUS-onderzoek in veel gewassen (waaronder tulpen en andere bol- en knolgewassen) in opdracht van de Raad voor plantenrassen ten behoeve van **nationaal kwekersrecht**. Daarnaast doet Naktuinbouw het DUS-onderzoek in veel gewassen (waaronder tulpen en andere bol- en knolgewassen) in opdracht van het CPVO ten behoeve van **Europees kwekersrecht**.

De KAVB doet het DUS-onderzoek in tulpen en andere bol- en knolgewassen ten behoeve van **registratie in het KAVB-register**.

Onderscheidbaarheid (Distinctness)

Er wordt geobserveerd of de planten van uw ras duidelijk te onderscheiden zijn van alle andere bestaande rassen die **algemeen bekend zijn**. Er wordt gebruikgemaakt van eigen kennis en ervaring, de levende (referentie)collectie bij de KAVB, databases met foto's en beschrijvingen, wettelijke en commerciële registers. Ook publicaties en internet kunnen een handige bron van informatie zijn. Daarnaast zijn er de adviezen van de Externe Gewas Experts (EGE's) van Naktuinbouw bij het DUS-onderzoek, en er is een commissie bij de KAVB. In beide commissies zitten deskundigen met een zeer grote parate kennis van het internationale rassensortiment in het desbetreffende gewas. Zij geven advies over vergelijkende rassen.

Uniformiteit (Uniformity)

Vanaf de opkomst van de bollen begint het waarnemen en beschrijven. De opplant bestaat voor tulpen en vele andere bol- en knolgewassen uit 30 bollen per inzending. De onderzoekers observeren of alle planten er 'hetzelfde uitzien'. Dit heet het vaststellen van de uniformiteit. Op 30 bollen is één afwijkende plant toegestaan.

Stabiliteit (Stability)

Dit betekent dat een bepaald ras onveranderd moet blijven bij opeenvolgende vermeerderingsstappen. Dit is gekoppeld aan de wijze van vermeerdering. Volgens de internationale afspraken wordt stabiliteit in siergewassen niet apart onderzocht; er wordt aangenomen dat een ras waarvan de uniformiteit voldoende is ook stabiel zal zijn. Het optreden van chimaera*), dat meestal wijst op instabiliteit, wordt meegenomen bij het uniformiteitsonderzoek.

Nieuwheid (Novelty)

Voor het kwekersrecht geldt daarnaast dat een ras moet voldoen aan de nieuwheidseis. Dit betekent het volgende:

- Vóór de aanvraagdatum voor het kwekersrecht mag het ras (ook de snijbloemen of ander materiaal van het ras) **binnen Nederland** niet langer dan één jaar commercieel verhandeld zijn met toestemming van de kweker of anderszins ter vrije beschikking gekomen zijn van derden; **buiten Nederland** niet langer dan 4 jaar.

Als u toch commercieel verhandeld hebt buiten deze normen, heet dat in kwekersrecht-terminen dat de nieuwheid van uw ras is geschaad. Helaas is het dan volgens de internationale en Nederlandse regels niet meer mogelijk om kwekersrecht te krijgen.

Het is belangrijk om te weten dat er enkele uitzonderingen zijn die de nieuwheid niet schaden:

- Het aanbieden van het ras louter ter beproeving. Het moet dan gaan om (teelt)technische beproeving, en dus niet om beproeving van het handelsperspectief. Dit laatste is niet toegestaan.
- Het inschrijven van het ras in een officieel en/of wettelijk register (hiermee heeft een derde nog niet de beschikking over het ras).
- De tentoonstelling van het ras op een officiële tentoonstelling.
- De verhandeling van het ras zonder toestemming van de eigenaar van het ras.
- Een aantal specifieke handelingen die te ver voeren voor dit overzicht (vermeerdering met volledige teruglevering, surplus van gekweekt product, acties gericht op overdracht van rechten).

Registratie bij de Raad voor plantenrassen

Namens de overheid beheert de Raad voor plantenrassen het Nederlands Rassenregister (NRR). In dit NRR worden voor de bollensector alleen de rassen die beschermd zijn (geweest) door kwekersrecht (en de aanvragen voor kwekersrecht) opgenomen. Het DUS-onderzoek is door de Raad voor plantenrassen uitbesteed aan Naktuinbouw. Registratie vindt plaats op basis van een DUS- en nieuwheidsbeoordeling. In voorkomende gevallen worden kwekersrechtrappen van officiële buitenlandse instanties overgenomen.

Registratie bij het CPVO

Het Community Plant Variety Office (CPVO) kan worden gezien als de EU-parallel van de Nederlandse Raad voor Plantenrassen. Het CPVO verleent kwekersrecht voor alle 27 landen van de EU, met één onderzoek en één tariefstructuur. De procedures en formulieren zijn vergelijkbaar met die van de bovengenoemde Nederlandse Raad voor plantenrassen. Het DUS-onderzoek in veel gewassen (waaronder tulp en andere bol- en knolgewassen) is door het CPVO uitbesteed aan Naktuinbouw. Registratie vindt plaats op basis van DUS- (en nieuwheids)beoordeling. In voorkomende gevallen worden kwekersrechtrappen van andere officiële instanties overgenomen.

Registratie bij de KAVB

De KAVB is aangewezen door de International Society for Horticultural Science als internationale registratieautoriteit (ICRA) voor de registratie van tulp, hyacint en vele andere bol- en knolgewassen. Dit betekent dat veel nieuwe introducties (rassen) van deze gewassen uit Nederland en eventueel andere landen door de KAVB worden beschreven en vastgelegd. De KAVB registreert aan de hand van een DUS-beoordeling ten behoeve van registratie in het KAVB-register en neemt in voorkomende gevallen registraties van andere ICRA's en het kwekersrecht over. De KAVB houdt een database bij van rassen met en zonder kwekersrecht. Registratie in de database van de KAVB is van invloed op het kiezen van de vergelijkende rassen voor het DUS-onderzoek en de beoordeling bij een daaropvolgende aanvraag van kwekersrecht.

In het kader van naamgeving, registratie en het uitwisselen van gegevens onderhoudt de KAVB contact met andere ICRA's. Zo is er veel contact met de RHS in Engeland. DE RHS is ICRA voor ander meer narcis, lelie en dahlia.

Registratie bij Floricode

In de bollensector wordt de Floricode-registratie vooral gebruikt voor de verhandeling van snijbloemen en bollen op pot via de bloemenveiling. Registratie vindt plaats op basis van ingeleverd bloeiend plantmateriaal. Hiervan wordt door Floricode een beknopte rasbeschrijving gemaakt, maar in principe vindt er geen vergelijking plaats met andere rassen. PlantScope is de database van Floricode, waarin alle registraties van bloemisterijgewassen en boomkwekerijproducten worden opgenomen.

Registratie van vaste planten

Tenslotte is het voor sommige bol- en knolgewassen ook mogelijk om deze als vaste plant te registreren. Hierbij wordt het ras opgenomen in de Naamlijst van Vaste planten en het handelsplatform Varb, waarbij ook een Varb handelscode wordt gegeven. Voor deze registratievorm zijn de registratie-eisen lager: hier wordt ook een naamregistratie met taxonomische check (verwijzing naar bestaande rasbeschrijving) geaccepteerd (conform de naamlijsten). De KAVB stelt voor registratie van bloembollen hogere eisen.

De verwijzing naar een bestaande rasbeschrijving kan verschillen: bijvoorbeeld een beschrijving in een wetenschappelijke publicatie, kwekersrechtbureau, vakblad of relevante database zoals van de RHS of een ICRA. Maar het kan ook een beschrijving zijn van de kweker zelf. Uiteindelijk moet de beschrijving/naam door Naktuinbouw goedgekeurd worden; pas dan volgt registratie.

Rasbenaming

Bij het proces van naamgeving in tulpen en andere bol- en knolgewassen werken Raad, Floricode, Naktuinbouw, CPVO en KAVB nauw samen.

Als samenvatting:

- **Registratie:** de identiteit van een ras wordt vastgelegd in een register.
- **Kwekersrecht:** in wezen registratie plus rasbescherming (bescherming van intellectueel eigendom tegen ongewenste vermeerdering van uw ras). Kwekersrecht geeft u het alleenrecht op exploitatie van uw ras.
- **Algemene bekendheid:** alle rassen waarvan de identiteit traceerbaar is (door opname in een openbaar register of anderszins).
- **Onderscheidbaarheid:** betekent dat het kandidaatras duidelijk onderscheidbaar is ten opzichte van alle andere rassen die **algemeen bekend zijn**.
- **Nieuwheid:** geeft aan dat het ras, binnen bepaalde grenzen (één jaar in NL, respectievelijk vier jaar buiten NL), nog niet is verhandeld.

Website [CPVO](#)

Website [Raad voor plantenrassen](#)

Website [KAVB](#)

Website [Floricode](#)

Website [Naktuinbouw](#)

*) Chimaera zijn plekken in een plant met een andere genetische samenstelling. Ze zijn zichtbaar als strepen/vlekken/sectoren met een andere kleur en/of vorm. Dit verstoort de uniformiteit en wijst op genetische instabiliteit.